

7. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.09.2017 № 1132 «Про затвердження Порядку формування тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення на принципах стимулюючого регулювання».

ЖЕЛУДЕНКО К.В.

*здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
третього року денної форми навчання
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

КИРИЛОВ Ю.Є.

*д.е.н., професор, науковий керівник
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет*

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Актуальність. В умовах інтеграції України у міжнародний економічний співпростір, виникає необхідність переходу вітчизняної економіки на інноваційну модель розвитку. Стрімкі зміни технологій виробництва, управління та організації підприємств викликають загострення конкурентної боротьби, у якій перемагають ті суб'єкти господарювання, що проводять інноваційну діяльність. Інновації дозволяють підприємству зайняти та утримати позицію лідера на ринку, підвищити свою продуктивність і конкурентоспроможність. Тому, враховуючи важливість інноваційної діяльності аграрних підприємств, виникає необхідність дослідження та аналізу тенденцій її активності, проблем та напрямів розвитку.

Метою дослідження є визначення особливостей інноваційної діяльності аграрних підприємств та ролі інноваційного чинника у підвищенні їх конкурентоспроможності.

Результати дослідження. Інноваційна діяльність – це важлива складова системи заходів щодо прискорення розвитку підприємств, підвищення їх конкурентоспроможності та ефективності. Основні причини виникнення інновацій полягають у появі нових науково-технічних досягнень, змінах попиту споживачів, умов державного регулювання, поведінки підприємств-суперників, можливостях забезпечення ресурсами. Роль інновацій в економіці та розвитку підприємств, проблеми

впровадження, а також їх вплив на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання досліджено у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед науковців, які провели ґрунтовні дослідження проблем інноваційної діяльності, можна виділити праці І. Ансоффа, О. Біловодської, І. Вініченка, В. Ільїна, М. Маліка, М. Портера, П. Саблука, О. Шпикуляка та ін. Але, враховуючи швидкі зміни економічних процесів, питання інноваційної діяльності аграрних підприємств вимагає додаткових досліджень.

У науковій літературі наведено різні підходи до визначення сутності інновацій. За тлумаченням Білосор Л.В., інновації – це наукові надбання, вироблені у готовому для використання вигляді, але поки що повністю не впроваджені у масове виробництво через відсутність необхідних умов, коштів, матеріальних ресурсів тощо [1]. За Фатхутдиновим Р.А., інноваціями є кінцевий результат впровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління й отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного чи іншого виду ефекту. При цьому під нововведенням розуміється сформований результат фундаментальних, прикладних досліджень, розробок або експериментальних робіт в будь-якій сфері діяльності з підвищення її ефективності [7]. Виходячи з визначення Янковської О.І., інновації представляють собою створені чи вдосконалені конкурентоспроможні продукцію чи послуги, які у даний час впроваджуються в діяльність підприємства [9]. Отже, узагальнюючи існуючі підходи, можна вважати, що інновація – це біологічні, технологічні, науково-технічні, економічні, організаційні перетворення у виробництві, що відрізняються від загальноживаних методів і спрямовані на удосконалення виробничих процесів та підвищення конкурентоспроможності підприємств. Головною властивістю інновації є науково-технічна новизна, виробниче впровадження і комерційна реалізованість.

Інноваційна діяльність аграрних підприємств має свою специфіку, що викликано особливостями сільського господарства, оскільки основним фактором виробництва в ньому є земля. На інноваційний процес в аграрній сфері безпосередній вплив мають такі фактори: різниця регіонів за кліматичними умовами та якістю ґрунтів, що впливає на технології виробництва; різний освітній рівень працівників; відмінність технології вирощування продукції за видами; значний проміжок у часі між створенням нової розробки та її масового виробництва тощо.

На підприємствах інновації у більшості випадків представлені застосуванням вже існуючих наукових розробок, що сприяє інтенсифікації сільського господарства. Їх впровадження дозволяє аграрним підприємствам краще пристосуватися до змін навколишнього середовища; підвищувати якість продукції та послуг; задовольняти потреби споживачів; покращити

конкурентні позиції на ринку та забезпечити високу ефективність виробництва; зміцнити фінансовий стан та зв'язки з діловими партнерами; удосконалити власну організаційну структуру; впроваджувати енергозберігаючі та ресурсозберігаючі технології; підсилити кваліфікацію персоналу та продуктивність його роботи.

У діяльність аграрних підприємств інновації впроваджуються у трьох напрямках:

1) інновації біологічного характеру, що передбачають розробку та освоєння новинок, які забезпечать підвищення родючості ґрунтів, появу нових сортів сільськогосподарських культур та зростання їх врожайності;

2) інновації техногенного характеру, що забезпечать удосконалення технології вирощування, переробки, зберігання і транспортування сільськогосподарських культур, впровадження ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологій;

3) інновації соціального характеру, що включають підготовку спеціалістів, які здатні працювати з новою технікою та обладнанням, підвищення їх кваліфікації, перепідготовку та стажування, нові форми організації праці та методи управління персоналом.

На інноваційну діяльність аграрних підприємств впливає система показників технологічної, економічної, соціальної та екологічної ефективності, що забезпечує суб'єкту господарювання одержання повної інформації про стан і ефективність інноваційних процесів [5]. Особливого значення набуває впровадження ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологій, серед яких актуальність має екологобезпечне використання ґрунтів, що пов'язано зі зниженням родючості, поширенням ерозійних процесів, збільшенням площі забруднення сільськогосподарських земель. Використовуючи ресурсозберігаючі технології обробки ґрунтів, можна значно знизити витрати виробників й забезпечити зменшення впливу природно-кліматичних умов на урожайність певних сільськогосподарських культур. Важливою характеристикою ресурсозберігаючих технологій є одержання екологічно чистої продукції, що відповідатиме міжнародним стандартам якості й дозволить нарощувати експортний потенціал країни та підвищити конкурентні переваги національних виробників.

При проведенні інноваційної діяльності аграрних підприємств велике значення має наявність інноваційного потенціалу – здатність підприємств до змін та прогресу. Він визначає, наскільки фірма спроможна виготовляти нову продукцію з кращими властивостями [6]. Інноваційний потенціал поєднує у собі наступні елементи: природно-кліматичні, матеріально-технічні, наукові, кадрові та організаційні. Зростання інноваційного потенціалу та ефективного розвитку аграрного підприємства можна досягнути за умови взаємозв'язку інвестиційної діяльності, переробної

промисловості, інфраструктури інноваційної діяльності, науково-технічного співробітництва у сфері агропромислового комплексу та нормативно-законодавчої бази.

Аграрні підприємства впроваджують інноваційну діяльність у рамках інноваційної системи України. Суб'єктами впровадження інноваційних розробок в підприємствах аграрного сектору є їх керівники, а перевірку інновацій проводять наукові установи та спеціальні державні організації. Розвиток інноваційної діяльності розвивається наразі недостатньо швидкими темпами, що зумовлено відсутністю чіткої концепції інноваційних національних пріоритетів; низьким рівнем державної підтримки підприємств; проблемами у розвитку науково-технічної сфери; незадовільним фінансуванням наукової діяльності; низькою інноваційною активністю підприємств; недосконалістю економічних механізмів стимулювання впровадження інновацій тощо [2]. Тому важливим елементом діяльності підприємств аграрного сектору є розроблення інноваційної політики, що містить важливі тактичні та стратегічні аспекти. Її мета полягає у запровадженні інновацій в діяльність суб'єктів господарювання, щоб забезпечити оптимальне завантаження виробництва [5]. Вона має два спрямування: орієнтація на потреби ринку і споживачів та концентрація на ресурсах, а саме, досягнення у науковій і виробничій сферах, технологіях, механізмах управління.

Інноваційна діяльність дає позитивний результат тоді, коли вона правильно реалізована. Для забезпечення ефективності впровадження інновацій в аграрних підприємствах потрібно розробити програми стимулювання їх інноваційної діяльності; сформувати стратегію максимального використання їх інноваційного потенціалу; здійснювати активізацію впровадження інновацій на підприємствах для підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг на ринку; надавати фінансову підтримку для закупівлі нової техніки, обладнання, сортів сільськогосподарських культур, залучати інвестиції та раціонально їх розподіляти і використовувати.

Висновки. Отже, інноваційна діяльність є важливою складовою системи заходів щодо прискорення розвитку аграрних підприємств та підвищення їх конкурентоспроможності. Успіх інноваційних перетворень забезпечується сприятливим поєднанням певних факторів та умов, розвиток яких можливий лише під час проведення цілеспрямованої інноваційної політики. Щоб досягнути високих показників інноваційної діяльності аграрних підприємств, необхідно забезпечити умови для її активізації, серед яких: формування і розвиток нормативно-правової бази, що регулює інноваційні процеси, забезпечення інвестиційної привабливості інноваційних проектів, побудова інноваційної інфраструктури, розвиток

міжнародного науково-технічного співробітництва. Перехід вітчизняних аграрних підприємств на шлях інноваційного розвитку може здійснюватися виключно на основі комплексного поєднання наукових досліджень та інноваційної інфраструктури.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білотор Л.В. Інноваційна продукція в аграрній сфері: ідентифікація, створення та використання / Л.В. Білотор // Економіка АПК, 2012. – № 10. – С. 114-119.
2. Замрига А.В. Інноваційна діяльність як фактор конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору / А.В. Замрига // Європейські перспективи, 2014. – № 3. – С. 41-44.
3. Конкурентоспроможність аграрних підприємств на інвестиційно-інноваційних засадах в умовах глобалізації: монографія / В.Ю. Ільїн, О.В. Ільїна – К.: ННЦ «ІАЕ», 2016. – 497 с.
4. Механізм стратегічного управління інноваційним розвитком: монографія / за заг. ред. О.А. Біловодської. – Суми: Університетська книга, 2012. – 432 с.
5. Полегенька М.А. Особливості інноваційної діяльності в агропромислових підприємствах України / М.А. Сітовська // Агросвіт, 2017. – № 6. – С. 49-54.
6. Руденко Г.Р. Особливості впровадження інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств / Г.Р. Руденко // Бізнесінформ, 2015. – № 5. – С. 128-132.
7. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р.А. Фатхутдинов. – М.: ИНФРА, 2000. – 312 с.
8. Чіков І.А. Фактори підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК на основі інноваційних перетворень / І.А. Чіков // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія Економіка і управління, 2018. – № 5, том 29 (68). – С. 113-117.
9. Янковська О.І. Особливості інновацій в сільському господарстві / О.І. Янковська // Економіка ХХІ століття: виклики та проблеми, 2012. – № 4. – С. 30-33.